

Ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje Nr. 07-1-505-04 pradėtas 2004-03-04 STT Vilniaus valdyboje.

Atlikus baudžiamojoje byloje Nr. 07-1-501-04 2004-01-21 kratą uždaros akcinės bendrovės (toliau UAB) „Rubikon“, esančios Meistrų g. 12, Vilniuje, direktoriaus A.M. darbo kabinete, buvo rastas ir paimtas nešiojamas kompiuteris “HP compaq NC6000” (toliau kompiuteris), magnetinis optinis (toliau MO) diskas “Mitsubishi MO 1,3 GB Rewritable”. Atliktų kompiuterio, MO disko apžiūrų pagrindu konstatuota, kad laikmenose esantys įrašai apie įvairias finansines operacijas tai galimai duomenys, susiję su neoficialia „Rubikon“ įmonių grupės buhalterija.

Atliekant ikiteisminį tyrimą buvo atlikti ilgai trunkantys kompiuterio, MO disko ekspertiniai tyrimai, kelių „Rubikono“ įmonių grupės bendrovių, taip pat kitų bendrovių ūkinės-finansinės veiklos tyrimai, daug kartų kreiptasi su teisinės pagalbos prašymais į JAV, Prancūzijos, Latvijos, Estijos teisėsaugos institucijas. Siekiant maksimaliai skaidriai ir efektyviai patikrinti bendrovių veiklos atitikimą Lietuvos įstatymams VMI prie LR FM, remiantis ikiteisminio tyrimo metu surinkta medžiaga, buvo pavesta atlikti mokestinius patikrinimus.

2009-12-03 priimtas prokuroro nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą nesurinkus pakankamai duomenų patvirtinančių, kad buvo padaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių.

Sprendimo motyvai. Įvertinant baudžiamojoje byloje surinktus duomenis konstatuota, kad kilę įtarimai buvo grindžiami iš esmės vienu duomeniu - magnetiniame optiniame diske esančia informacija. Ikiteisminio tyrimo metu nepavyko patvirtinti ar surinkti duomenis, leidžiančius grįsti įtarimus „Rubikono“ įmonių grupės atstovams ar darbuotojams, kitiems su šia grupe susijusiems asmenims, kurių koduoti duomenys yra užfiksuoti MO disko bylose. Visos ūkinės–finansinės operacijos, kurios buvo patikrintos specialistų, atspindėjo ir oficialioje tikrinamų bendrovių finansinėje apskaitoje. Kitų finansinių operacijų, kurios yra užfiksuotos MO diske, buvimo fakto patvirtinti ar paneigti procesinėmis priemonėmis nepavyko. Ikiteisminio tyrimo metu apklausti asmenys nepatvirtino MO diske esančių duomenų, paneigė bet kokias sąsajas su šio disku ar jo turiniu. Nepavyko nustatyti ir asmens, kuriam MO diskas priklauso, kuris darė įrašus į MO diską. Kaip parodė A.M. bei kiti byloje apklausti liudytojai, niekas iš jų tokių įrašų nedarė, o priėjimą prie kompiuterio ir disko turėjo daug asmenų. Tai, kad kompiuteris ir MO diskas buvo A.Mačiuičio darbo kabinete, nėra pakankami duomenys teigti, kad šie daiktai priklausė tik A.Mačiuičiui, kad tik jis galėjo jais naudotis, kadangi ir jis pats ir kiti byloje apklausti liudytojai parodė apie nekludomą galimybę naudotis kompiuteriu. Konstatuotina, kad visi byloje surinkti duomenys, kuriais galima būtų grįsti įtarimus, yra išvestiniai iš MO diske esančios informacijos. Tačiau ikiteisminio tyrimo metu, atlikus daugybę procesinių veiksmų, nenustatyta kitų duomenų šaltinių, kurie savarankiškai – tiesiogiai ar netiesiogiai patvirtintų MO disko duomenis apie greta legalios esančią kitą buhalterinę apskaitą.

Įrodinėjimas baudžiamajame procese yra įstatymo reglamentuota prokuroro bei kitų proceso dalyvių veikla, kuria renkami, pateikiami, tikrinami ir vertinami duomenys, reikšmingi tiriamo įvykio aplinkybių, nusikalstamos veikos buvimo ar nebuvimo, kitų aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, nustatymas. Ikiteisminio tyrimo metu prokuroras privalo rinkti, tikrinti ir vertinti reikšmingus bylai duomenis, kuriais nustatomos faktinės įvykio aplinkybės ir aplinkybės, reikšmingos baudžiamojo, baudžiamojo proceso bei kitų įstatymų taikymui. Tai tiriamos veikos padarymo aplinkybės (laikas, vieta, būdas, įrankiai ir priemonės, padariniai, veiką padaręs asmuo, ir kt.), atsakomybę sunkinančios ir lengvinančios aplinkybės, aplinkybės, turinčios reikšmės duomenų vertinimui (jų rinkimo arba gavimo aplinkybės), žalos dydis ir kt. LR BPK 20 str. apibrėžia įrodymų sampratą. Anot įstatymų leidėjo, įrodymais laikomi duomenys, gauti įstatymų nustatyta tvarka. Įrodymais gali būti tik tokie duomenys, kurie patvirtina arba paneigia bent vieną aplinkybę,

turinčią reikšmės bylai ištirti teisingai. Be to, įrodymais yra tik tokie duomenys, kuriuos galima patikrinti BPK numatytais proceso veiksmais. Kaip jau buvo konstatuota, atliekant ikiteisminį tyrimą šioje byloje vieninteliu tiesioginiu duomeniu, kuriuo galima būtų grįsti įtarimą, yra MO disko informacija. Kiti duomenys yra tik išvestiniai iš pagrindinio duomens, o duomenų, kurie patvirtintų MO disko informacijos teisingumą dalyje dėl nusikalstamos veikos padarymo, išnaudojus proceso suteiktas galimybes negauta.

LR BPK 218 str. numato ikiteisminio tyrimo užbaigimą kaltinamojo akto surašymu. Šį momentą pasirenka prokuroras, įsitikinęs, kad ikiteisminio tyrimo metu surinkta pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamą kaltę dėl jam inkriminuojamos nusikalstamos veikos padarymo. Priešingu atveju, kai tokio įsitikinimo dėl kaltę patvirtinančių duomenų pakankamumo nėra arba nėra pakankamai duomenų pranešimui apie įtarimą įteikti, būtina tęsti jų rinkimo procesą ar priimti sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo LR BPK 212 str. numatytais pagrindais.

Priimant sprendimą atsižvelgiama ir į tai, kad nesurinkus pakankamai kaltę pagrindžiančių duomenų 2004-10-21 priimtas nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą A.M. ir A.J. atžvilgiu dėl Lietuvos Respublikos Seimo narių papirkimo, o A.P.A., V.K. ir A.V. atžvilgiu -dėl kyšininkavimo. Nutarime konstatuota, kad objektyvių duomenų, pagrindžiančių įtariamųjų kaltę nepakanka kaltinamojo akto surašymui. Telekomunikacijų tinklais perduota informacija yra neinformatyvi, nekonkreči. Duomenys užfiksuoti nešiojamojo kompiuterio optinėje laikmenoje, paimtoje UAB "Rubikon" kratos metu, vertintini kritiškai, nes joje esantys sutrumpinimai taip pat nėra aiškūs ir leidžiantys kategoriškai teigti, kad būtent įtariamiesiems buvo skirti pinigai, tyrimo metu duomenų apie piniginių lėšų perdavimą įtariamiesiems ir jų priėmimą negauta. Taigi sprendimas toje dalyje buvo priimtas išanalizavus tuos pačius duomenis, kurie yra nagrinėjamoje byloje.

Išanalizavus ikiteisminio tyrimo eigą, laikantis įstatymo reikalavimų dėl ikiteisminio tyrimo eigos, taip pat atsižvelgiant į 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 str. reikalavimus, darytina išvada, kad pranešimo apie įtarimą įteikti bei ikiteisminio tyrimo užbaigti kaltinamuoju aktu nėra galimybės, kadangi nėra surinkta pakankamai duomenų, patvirtinančių nusikalstamos veikos padarymo faktą bei kurio nors asmens kaltę dėl nusikaltimo padarymo.

Pagarbiai -

Zdzislav Tuliševski,

Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokuroras